

Leksykon teologii pastoralnej
red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski,
Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 945

„Inicjatywa wydania *Leksykonu teologii pastoralnej* – jak zaznaczają jego Redaktorzy we Wstępie – jest ze wszech miar pożyteczna” (s. 6). W języku polskim nie wydano dotychczas żadnego leksykonu z teologii pastoralnej. Podobne leksykony wydano w językach niemieckim, włoskim i angielskim. Pierwszym wydanym w latach 1969-1972 był niemiecki *Lexikon der Pastoraltheologie*. Zawiera on 820 haseł, które dotyczą teologii pastoralnej w sensie ścisłym, ale także dyscyplin pokrewnych. Nie zawiera on biogramów. Kolejnym niemieckojęzycznym dziełem jest *Lexikon der Pastoral* z 2002 roku, w którym umieszczono 800 haseł. W porównaniu do wydania poprzedniego została uzupełniona literatura, sięgająca roku 2002. Godne uwagi są też włoskojęzyczne słowniki teologii pastoralnej (*Dizionario di Pastorale della comunità cristiana*, Assisi 1980) oraz encyklopedia duszpasterstwa (*Enciclopedia di pastorale*, Piemme 1992-1993, t. 1-4). W środowisku anglojęzycznym wart odnotowania jest słownik działalności duszpasterskiej (*Dictionary of Pastoral Care and Counseling*, Abingdon Press 1990), zawierający zagadnienia uniwersalne.

Ten krótki przegląd słowników wydanych w innych krajach prowadzi do przekonania, że istniała pilna potrzeba wydania takiej pozycji w Polsce. Była ona zgłaszana przez wykładowców tej dziedziny wiedzy w seminariach duchownych, pracowników naukowych akademickich i studentów oraz duszpasterzy. Nawet pobieżne przejrzanie haseł w *Leksykonie* prowadzi do przekonania, że może on być pomocą dla każdego Czytelnika, który interesuje się duszpasterstwem i teologią pastoralną. Należy zaznaczyć, że teologia pastoralna jest „naukową refleksją o codziennym wzrastaniu Kościoła, w mocy Ducha Świętego, w kontekście historii. [...] Czerpie ona z wiary zasady i kryteria działalności duszpasterskiej Kościoła w historii [...]. Wśród tych zasad i kryteriów szczególnie ważne miejsce zajmuje ewangeliczne rozeznanie sytuacji społeczno-kulturalnej i kościelnej, w której prowadzona jest działalność duszpasterska. Wiedzę, zdobytą dzięki studium teologii pastoralnej, należy wykorzystywać [...] w określonych formach posługi duszpasterskiej” (Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Pastores dabo Vobis*, nr 57).

We współczesnej teologii pastoralnej aspekty normatywny i praktyczny poznania naukowego stanowią zwartą całość. Nie można konstruować zasad, norm i modeli działalności eklezjalnej bez naukowej refleksji nad rzeczywistością pastoralną i podstawami jej oceny. Powyższe cechy składające się na specyfikę

refleksji teologicznopastoralnej zostały wzięte pod uwagę przy opracowaniu haseł w *Leksykonie teologii pastoralnej*.

Omawiany *Leksykon* został opracowany przez zespół pracowników naukowych Specjalizacji Teologii Pastoralnej KUL pod kierownictwem ks. prof. dra hab. Ryszarda Kamińskiego. Współredaktorami byli: ks. dr hab. Wiesław Przygoda i o. dr Marek Fiałkowski OFM Conv. W przygotowaniu *Leksykonu* brało udział także ponad stu przedstawiciele różnych ośrodków teologicznych w Polsce.

Leksykon obejmuje 406 haseł, z czego 257 haseł przedmiotowych z teologii pastoralnej i obszaru naukowego ściśle z nią związanego, które są zestawione w porządku alfabetycznym; 126 biogramów znanych teologów polskich i zagranicznych oraz 23 hasła odsyłaczowe, kierujące czytelnika do hasła właściwego.

Leksykon obejmuje całokształt zagadnień należących do teologii pastoralnej fundamentalnej i szczegółowej. Poszczególne hasła zostały ujęte syntetycznie i wszechstronnie, a niektóre także interdyscyplinarnie. *Leksykon teologii pastoralnej* umożliwi zrozumienie poszczególnych zagadnień, odkrywa powiązania ich z innymi zagadnieniami, przedstawia różne ujęcia i kierunki, wskazuje na możliwości zastosowania poszczególnych rozwiązań w praktycznej działalności Kościoła oraz wskazuje na obszary wymagające dalszych działań.

Leksykon może więc być przydatny dla duszpasterzy, katechetów oraz osób świeckich zaangażowanych w apostołstwo i życie Kościoła. W Polsce istnieje pilna potrzeba formacji pastoralnej osób świeckich. Wiedza zawarta w *Leksykonie* może być przydatna do ich formacji. Jest wiele zadań duszpasterskich Kościoła, które mogą być zrealizowane na odpowiednim poziomie dopiero wtedy, gdy będzie ścisła współpraca osób dobrze przygotowanych z kapłanami. Omawiane opracowanie stanowiące kompendium teologii pastoralnej może być przydatne dla pracowników mass-mediów. Często nieścisłości terminologiczne sprawiają wiele trudności tymże pracownikom w przekazie informacji z życia kościelnego.

Dużą wartością *Leksykonu* jest ujednolicenie terminologii teologicznopastoralnej na terenie języka polskiego. Autorzy opracowujący poszczególne hasła w swojej refleksji starali się poruszać po gruncie eklezjalnym i używać pojęć już wypracowanych wcześniej. W omawianej pozycji łatwo zauważa się, że jest w niej miejsce dla intelektualizmu katolickiego, ale jest też obecna pobożność ludowa.

Znaczące jest również umieszczenie problematyki małżeństwa i rodziny w *Leksykonie teologii pastoralnej*. Na 280 haseł tematycznych 18 jest związanych ściśle z rodziną i Duszpasterstwem Rodzin. Liczby wskazują, że ten problem został mocno zaakcentowany w prezentowanym dziele. Wiele miejsca poświęcono poszczególnym etapom przygotowania chrześcijan do małżeństwa, co stanowi ważne zadanie w duszpasterstwie.

Należy podkreślić duże znaczenie biogramów w *Leksykonie*. Struktura haseł osobowych zawiera pięć elementów. Pierwszy to nazwisko i imię, lata życia, stopień święceń, ewentualna profesja zakonna, tytuł naukowy. Drugi element dotyczy duchownych i opisuje przebieg pracy duszpasterskiej. Na trzecim etapie wymienione są odbyte studia, tytuły prac naukowych, podejmowane wykłady i opisana jest działalność naukowa. Następnie ukazane są zainteresowania badawcze danej osoby i wpływ na rozwój teologii pastoralnej. Na końcu wymienione są publikacje prezentowanej osoby, wykaz literatury, księgi jubileuszowe im poświęcone, dane z witryn internetowych. Przyjęto, że maksymalnie prezentowanych jest nie więcej jak 15 pozycji. W opracowanych biogramach przedstawiono osoby żyjące od wieku XIX po czas współczesny. Ich prezentacja w *Leksykonie* pozwala prześledzić dzieje teologii pastoralnej na przestrzeni kolejnych lat.

Niewątpliwym blaskiem prezentowanego dzieła jest jego ścisły związek ze specyfiką polską, reprezentowane są w nim wszystkie środowiska pastoralistów, hasła opracowane są według stałego schematu (odbiegają od niego tylko biogramy). Cieniem natomiast *Leksykonu* może być niewielka stosunkowo liczba haseł, która związana być może była z ograniczoną możliwością pozyskania środków oraz za skromna kampania reklamująca. Uważam, że dzieło to powinno być bardziej wyeksponowane i rozreklamowane, gdyż stanowi duże osiągnięcie naukowe.

Wszystkim, którzy przyczynili się do powstania pierwszego polskiego *Leksykonu teologii pastoralnej*, należą się słowa uznania i wdzięczności za podjęty trud i owocną konsekwencję w jego realizacji.

Ks. Adam Skreczko
Uniwersytet w Białymstoku